INGE LINDSAAR

KOHALIKU PIIRILIIKLUSE RAKENDAMISE ERIPÄRA EESTIS JA LÄHIRIIKIDES (SOOME, LÄTI, LEEDU JA POOLA)

KOHALIKU PIIRILIIKLUSE RAKENDAMISE ERIPÄRA EESTIS JA LÄHIRIIKIDES (SOOME, LÄTI, LEEDU JA POOLA)

INGE LINDSAAR

SISEKAITSEAKADEEMIA
ESTONIAN ACADEMY OF SECURITY SCIENCES

Autoriõigus: Sisekaitseakadeemia 2021
Esikaane foto: Aili Vahtla
Makett ja küljendus: Jan Garshnek
Keeletoimetaja: Siiri Soidro

ISBN 978-9985-67-348-5 (pdf)

www.sisekaitse.ee/kirjastus

SISUKORD

Sissejuhatus 4

1. KOHALIKU PIIRILIIKLUSE ÕIGUSLIKU RAAMISTIKU PÕHIPUNKTID 7

1.1. Kohaliku elaniku mõiste 7
1.2. Piiriäärsete alade elanikele kohalduvad eritingimused 8
1.3. Kohaliku piiriliikluse mõiste 8
1.4. Piiriala mõiste 8
1.5. Sissesõidu- ja piirialas viibimise nõuded 9
1.6. Kohaliku piiriliikluse load 9

2. KOHALIKU PIIRILIIKLUSE LEPINGUD 11

3. TEISTE RIIKIDE PRAKTIKA 13

3.1. Norra 13
3.2. Soome 13
3.3. Läti 14
3.4. Leedu 17
3.5. Poola 19
3.6. Hispaania ja Maroko vaheline kohalik piiriliiklus 22
3.7. Eesti ja Venemaa vahelise kohaliku piiriliikluse problemaatika – igavesti lahendamata olukord 24

Kokkuvõte 31

SISSEJUHATUS

See mõttepaber annab ülevaate kohaliku piiriliikluse eri tahkudest ja nende tekkepõhjustest, samuti EL-i määrusest 1931/2006, mida tuntakse kohaliku piiriliikluse määruse nime all. See määrus kujutab endast Schengeni piirieeskirjade erisust, millega nähakse ette võimalus kohaldada välispiiri ääres elavatele kolmandate riikide kodanikele lihtsamat, vähemate piirikontrolli protseduuride rakendamisega seotud EL-i välise maismaapiiri ületamise korda läbi piiripunktide või nendevahelise ala. Kohaliku piiriliikluse rakendamiseks võivad EL-i liikmesriigid, konsulteerides Euroopa Komisjoniga, sõlmida kahepoolsed lepingud kolmanda naaberriigiga lihtsustatud piiriületuse täpsete tingimuste ja nende rakendamise kohta.[1]

SETOD TAHAVAD PÕLVA- JA VÕRUMAA ELANIKELE PETSERI RAJOONI REISIMISEKS VIISAVABADUST

Autor/allikas: Aili Vahtla/ERR 21.11.2020

[1] Määrus (EÜ) nr 1931/2006 – maismaal EL-i riikide välispiiril toimuva kohaliku piiriliikluse eeskirjad ning Schengeni konventsiooni muutused https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:02006R1931-20120119&from=EN

Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni vahelise ajutise kontrolljoone läheduses elavate kohalike elanike piiriületust käsitletakse eraldi. Eesti pole kunagi rakendanud ülalnimetatud EL-i kohaliku piiriliikluse määruse sätteid, kuid kohalikud elanikud soovivad sageli külastada Venemaal elavaid sugulasi, kirikuid ja lähedaste matmispaiku. Kohalikele elanikele mõeldud lihtsustatud piiriületus on olnud Eestis mõtteaineks alates taasiseseisvumisest ning Setumaa elanikud on pikka aega soovinud, et poliitilisel tasandil võetaks vastu otsus kohaldada vastava EL-i määruse sätteid[2].

Eesti ei ole rakendanud määruse sätteid julgeolekukaalutlustel. Mõistagi on kurb, et Eesti piiri ääres elavad inimesed, kellel on aastakümnetepikkune ajalooline, perekondlik, tööalane või kultuuriline side enne II maailmasõda Eestile kuulunud, kuid nüüd Venemaa Föderatsiooni piiriäärsetel aladel elavate inimeste või kohtadega, ei saa piiri lihtsustatud korras ületada. Määruse Eestis rakendamata jätmise põhjuseid on mitu. Kui Vene Föderatsioon lubaks Eesti piiriäärsete elanike lihtsustatud piiriületust, siis sama peaks ka Eesti võimaldama Vene Föderatsiooni ja Eesti vahelise piiri läheduses elavatele isikutele, sest määruse mõtte kohaselt tuleb lihtsustatud piiriületust lubada mõlema riigi piirist 30–50 kilomeetri kaugusel elavatele kodanikele. Vene Föderatsiooni piiriäärsetele elanikele lihtsustatud korras piiriületuse võimaldamine tähendaks põhjendamatult suure julgeolekuriski võtmist ja vajaks lisajulgeolekumeetmete rakendamist ühes vajaliku lisaressursi leidmisega Eestis. Venemaa poliitika ja käitumine pole juba pikemat aega olnud demokraatlik ning seetõttu ei ole mingil juhul mõistlik põhjendamatu julgeolekuriski võtmine ning Venemaa Föderatsiooni territooriumi piirialadel elavate kodanike lihtsustatud korras Eesti territooriumile lubamine.

Lisaks Eestile ei rakenda lähinaabritest Soome ega Leedu kohaliku piiriliikluse määrust. Seda eelkõige poliitilistel põhjustel, julgeolekukaalutlustel või selle tõttu, et määruse rakendamine ei anna lisaväärtust, kuigi EL-i määrused on otsekohalduvad ja liikmesriikidele täitmiseks kohustuslikud.

Soomes ei rakendata määrust seetõttu, et Soome piirialadel puudub alaline elanikkond, kellel oleks vajadus ületada sageli ja lihtsustatud korras Soome Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni vahelist maismaapiiri töötamise või muudel seaduslikel põhjustel. Soome, samuti ka Eesti ja teiste EL-i liikmesriikide kodanike piiriületusprotseduurid on võrreldes kolmandatest riikidest pärit isikute piiriületusprotseduuridega nagunii lihtsamad ja pole põhjust neid veel lihtsustada.

Leedu ei rakenda kohaliku piiriliikluse määrust mitmel põhjusel. Esiteks ei suudetud Valgevenega kokku leppida selles, et Valgevene kohalikud elanikud võivad reisida Leedu piirialadel maksimaalselt 30 kilomeetri kaugusele piirist, mitte 50 kilomeetri kaugusele, nagu määrus maksimaalselt võimaldaks. Nimelt asub Vilnius Valgevene piirist vähem kui 40 kilomeetri kaugusel, mistõttu avaldaks Valgevene kohalike elanike viibimisala laiendamine Leedu pealinnale mõju riigi sisejulgeolekule. Kuna kohaliku piiriliiklusega kaasneb paratamatult piirikaubandus, kus ostetakse eelkõige odavamaid, aga ka kvaliteetsemaid kaupu, ei pidanud Valgevene vajalikuks soodustada välismaiste kaupade ja toodangu ostmist välismaalt.

Leedu ja Kaliningradi oblasti vahelisel piiril ei rakendata samuti kohaliku piiriliikluse võimalusi. Kaliningradi oblasti pindala on kolm korda väiksem kui Eesti pindala (15 000 ruutkilometrit) ning Leedu ja Poola piiriga külgnev 50 kilomeetri laiune ala on muutnud kogu Kaliningradi oblasti territooriumi kohaliku piiriliikluse rakendamise alaks. Kali-

[2] https://www.setomaa.ee/kogukond/docs/file/Ettekanne_Ule_piiri_liikumisest_Horn_Aare.pdf

ningradi oblasti elanikel oli võimalus aastatel 2012–2016 ületada Poola piiri lihtsustatud korras.

Läti rakendab kohaliku piiriliikluse määrust Valgevene ja Venemaa Föderatsiooniga.

See mõttepaber annab ülevaate kohalikust piiriliiklusest ning põhineb uuringutel, intervjuudel ja autori märkmetel aastatest 1997–2010. Tänan toetuse ja abi eest materjalide hankimisel: kolonel Vesa Blomqvisti, Soome Piirivalve kagupiirkonna juhti, kes on 35 aastat töötanud Soome Piirivalves; kolonelleitnant Vaidas Čypast, Leedu Riikliku Piirivalveteenistuse rahvusvahelise koostöö osakonna juhti, kes on 25 aastat töötanud Leedu piirivalves; Aare Hõrna, Seto Kongressi Vanemate Kogu peavanemat.

1. KOHALIKU PIIRILIIKLUSE ÕIGUSLIKU RAAMISTIKU PÕHIPUNKTID

EL-i seadused annavad võimaluse kohaldada välispiiri ääres elavatele kolmandate riikide kodanikele EL-i välispiiri ületamise lihtsustatud korda maismaal. See kord kujutab endast erandit võrreldes Schengeni piirieeskirja sätetega, millega reguleeritakse kolmandate riikide kodanike piirikontrolli protseduure. Määrus annab EL-i liikmesriikidele võimaluse sõlmida pärast konsultatsiooni Euroopa Komisjoniga kolmanda maismaapiiriäärse naaberriigiga kahepoolne leping, mis võimaldab piiriäärsetele elanikele lihtsustatud, põhimõtteliselt kontrollita piiriületuse piiripunktides või piiripunktidevahelisel alal. Siiski ei rakendata mitte üheski riigis, mille praktikat selles mõttepaberis analüüsitakse, võimalust lubada lihtsustatud piiriületust väljaspool piiripunkte. Kohaliku piiriliikluse määruse rakendamise tulemusel võivad kohalikud elanikud ületada piiri mitte viisa, vaid määrusega 1931/2006 sätestatud piiriületuse loa alusel. Loa omanikke kontrollitakse piiriületusel pisteliselt. Nagu näha, lahendaks kohaliku piiriliikluse määruse rakendamine osaliselt Eesti piiriäärsete elanike olukorra juhul, kui meie naaberriigiks oleks usaldusväärne koostööpartner Venemaal. Siiski ei ole tõenäoline, et selle määruse rakendamine lahendaks olukorra täielikult, kuna paljude kohalike elanike jaoks asuvad piiripunktid elukohast võrdlemisi kaugel, piiriäärsed alad on Venemaal aga režiimiga alad, kus asuvad näiteks riikliku tähtsusega objektid, sh militaarrajatised, ja näiteks Kolpinosse sisenemiseks, kus asuvad mitmed Eesti piiriäärsete elanike omaste matmispaigad, on siiski vaja eriluba.

1.1. KOHALIKU ELANIKU MÕISTE

Kohalikuks elanikuks loetakse ülalnimetatud määruse mõtte kohaselt kolmanda naaberriigi kodanikku, kes elab maksimaalselt 50 kilomeetri kaugusel EL-i maismaa välispiirist ning kellel on põhjendatud seaduslik põhjus ületada regulaarselt ja tihti EL-i välispiiri.[3]

[3] Määrus (EÜ) nr 1931/2006 – maismaal ELi riikide välispiiril toimuva kohaliku piiriliikluse eeskirjad ning Schengeni konventsiooni muutused https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:02006R1931-20120119&from=EN

Lisaks sellele peavad EL-i riigid tagama, et kolmas riik kohaldaks vastastikkuse põhimõtet ja kohtleks nende piirialadele reisida soovivaid EL-i kodanikke samaväärselt oma riigi kodanikega.

1.2. PIIRIÄÄRSETE ALADE ELANIKELE KOHALDUVAD ERITINGIMUSED

EL-i liikmesriigi ja maismaapiiri äärse kolmanda riigiga sõlmitud lepingutega võidakse piiriäärsete alade elanikele kehtestada järgmised eritingimused:

- luua üksnes piiräärsete alade elanike tarvis spetsiaalsed piiriületuspunktid;
- reserveerida tavalistes piiripunktides piirialade elanikele spetsiaalsed teed;
- lubada piiriala elanikel ületada piiri väljaspool piiriületuspunkte ja selleks ette nähtud aega.

Kohaliku piiriliikluse korra rikkumisel peavad EL-i riigid rakendama tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi. Need võivad sisaldada piiriliikluse loa tühistamist.

1.3. KOHALIKU PIIRILIIKLUSE MÕISTE

Kohaliku piiriliikluse all mõistetakse maismaal välispiiri regulaarset ületamist piiriäärse ala elanike poolt eesmärgiga viibida piirialas näiteks sotsiaalsetel, kultuurilistel või (muudel) põhjendatud majanduslikel põhjustel või peresidemete tõttu katkestamatult kuni kolm kuud.

Määruse 1931/2006 rakendamine peaks tagama, et oleksid tasakaalus ühelt poolt seaduslik põhjus ületada tihti liikmesriigi välispiiri maismaal *bona fide* piirialade elanike poolt ning teiselt poolt vajadus abistada kohalikke elanikke, hoides samal ajal ära ebaseadusliku sisserände ja kuritegevusest tuleneva potentsiaalse ohu julgeolekule.[4] Määruse mõtte kohaselt tuleks üldjuhul rikkumiste ärahoidmiseks kohaliku piiriliikluse luba väljastada vaid nendele isikutele, kes on seaduslikult elanud piirialas vähemalt ühe aasta. Kahepoolsetes lepingutes, mis on sõlmitud liikmesriikide ja kolmandate naaberriikidega, võib sätestada pikema elamisperioodi. Nõuetekohaselt põhjendatud erandjuhtudel, nagu näiteks alaealiste elanike puhul, perekonnaseisu muutumise või maa pärimise korral, võivad kõnealused kahepoolsed lepingud ette näha ka lühema elamisperioodi. Liikmesriigid peaksid rakendama siseriiklikus õiguses ette nähtud karistusi piirialade elanike suhtes, kes rikuvad kõnesoleva määrusega kehtestatud kohaliku piiriliikluse korda.

1.4. PIIRIALA MÕISTE

Piiriala on ala, mis ei ulatu kaugemale kui 30 kilomeetrit piirist. Asjaomased riigid määravad omavahelistes kahepoolsetes lepingutes kindlaks, millised kohalikud haldusüksused loetakse piirialadeks. Kui osa sellisest haldusüksusest asub kaugemal kui 30 kilomeetrit piirist, kuid mitte kaugemal kui 50 kilomeetrit, loetakse seda piiriala osaks. Määrust ei kohaldata Iirimaa ja Ühendkuningriigi suhtes.

---

[4] Kohaliku piiriliikluse määrus https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:02006R1931-20120119&from=EN

1.5. SISSESÕIDU- JA PIIRIALAS VIIBIMISE NÕUDED

Kohalik piiriliiklus tähendab EL-i välispiiri regulaarset ja sagedast ületamist EL-i piirialadel elavate kolmandate naaberriikide kodanike poolt seaduslikel põhjustel.

Piiriala elanikud võivad ületada EL-i riigi välispiiri maismaal järgmistel tingimustel:

- neil on kohaliku piiriületuse luba (ja pass, kui seda nõuab kahepoolne leping);
- tegemist ei ole isikutega, kellele on Schengeni infosüsteemis[5] kehtestatud sissesõidukeeld;
- tegemist ei ole isikutega, kes ohustaks avalikku korda.

Nende isikute piirialas viibimise maksimaalne lubatud kestus on sätestatud EL-i liikmesriigi või Schengeni riigi (Norra) ja naabruses asuva kolmanda riigi kahepoolses lepingus. Viibimise maksimaalne lubatud kestus ei tohi ületada kolme kuud.

1.6. KOHALIKU PIIRILIIKLUSE LOAD

Sõltumata sellest, kas piiriala elanik elab riigis, mille kodanikele laieneb EL-i territooriumile sisenemiseks viisanõue või mitte, väljastatakse talle piiratud territoriaalse piirialaga luba, mis kehtib üks aasta kuni viis aastat.

Selleks et muuta kohaliku piiriületuse load turvalisemaks ja vältida pettusi, on loal samasugused turvaelemendid kui EL-i elamisloal. Kohaliku piiriliikluse loa territoriaalne kehtivus on piiratud loa väljastanud liikmesriigi piirialaga.

LÄTI KOHALIKU ELANIKU PIIRIÜLETUSE LUBA

[5] Schengeni infosüsteem (SIS) sisaldab hoiatusteateid kolmandate riikide kodanike kohta, et keelata neil EL-i sisenemine või seal viibimine, kuna nad ohustavad avalikku korda või riiklikku julgeolekut. See kehtib eriti juhul, kui isik on liikmesriigis süüdi mõistetud kuriteos, mille eest on ette nähtud vähemalt üheaastane vanglakaristus; on alust arvata, et isik on toime pannud või kavatseb toime panna raske kuriteo; isiku suhtes on kohaldatud väljasaatmist, sisenemisest keeldumist või tagasisaatmist, mis on endiselt kehtiv.

Kohaliku piiriliikluse loale kantakse selle omaniku foto ja vähemalt järgmine teave:

a) loa omaniku eesnimi, perekonnanimi, sünnikuupäev, rahvus ja elukoht;

b) loa väljastaja, väljastamise kuupäev ja kehtivus;

c) piiriala, mille piires on loa omanikul õigus liikuda;

d) kehtiva reisidokumendi või -dokumentide number (numbrid), mis annavad loa omanikule õiguse ületada välispiire.

Loale märgitakse selgesõnaliselt, et loa omanikul puudub õigus liikuda väljaspool piiriala ja rikkumise eest kohaldatakse karistusi.

Lubade väljastamise lõivud on samad kui lühiajaliste mitmekordsete viisade puhul. EL-i riigid võivad siiski vabalt otsustada, kas lõivusid vähendada või neist loobuda.

2. KOHALIKU PIIRILIIKLUSE LEPINGUD

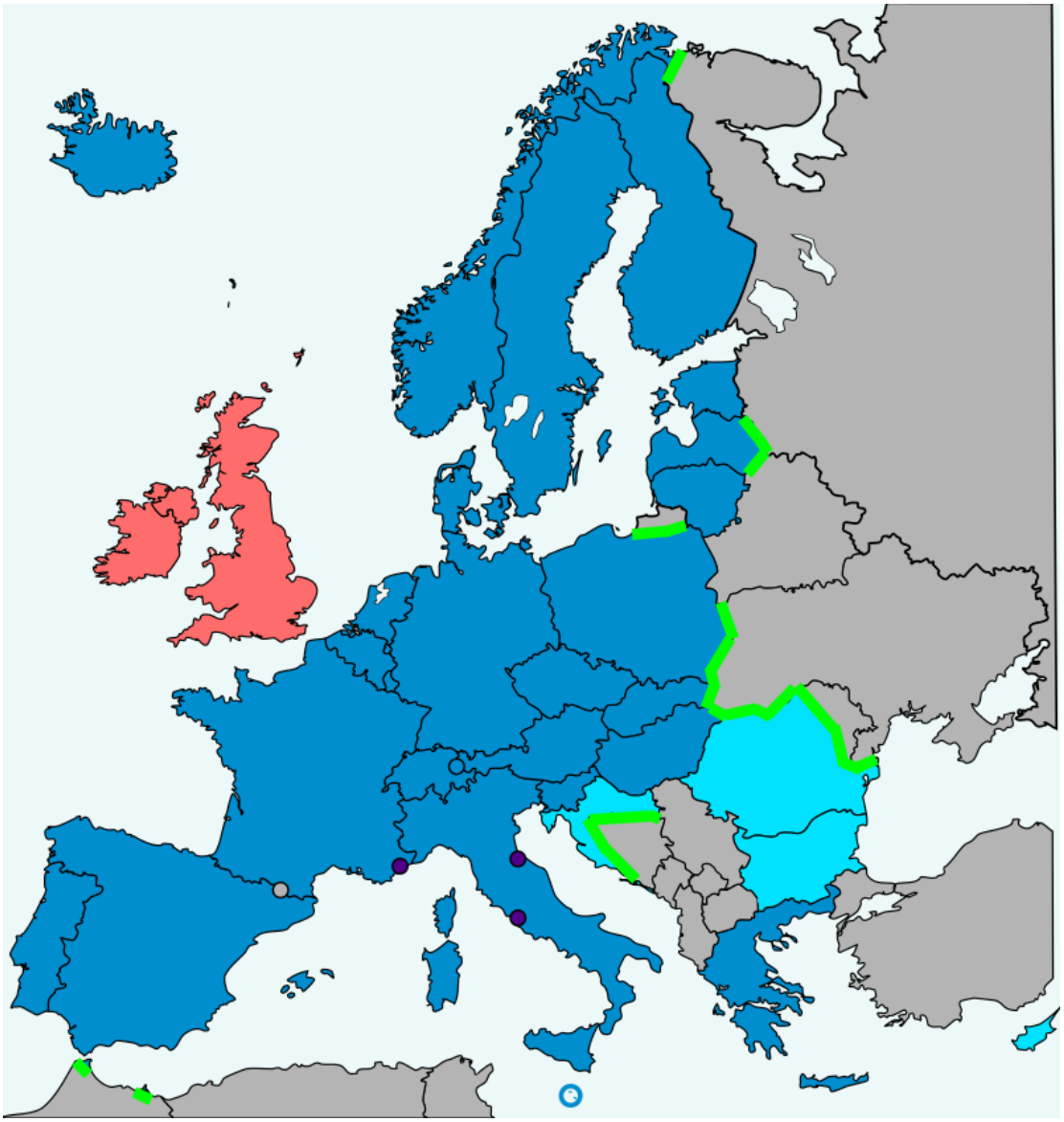

ROHELISE JOONEGA ON MÄRGITUD SCHENGENI VÕI EL-I VÄLISPIIRI RIIGID, MIS RAKENDAVAD KOHALIKU PIIRILIIKLUSE MÄÄRUST.

Allikas: https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Area#Local_border_traffic_at_external_borders

EL-i riigid võivad sõlmida kolmandate naaberriikidega lepinguid, et lihtsustada kohalike elanike sagedast, seaduslikku ja põhjendatud piiriületust. Samuti võivad nad jätkata enne 2006. aasta määruse jõustumist sõlmitud lepinguid, kui need on kooskõlas määrusega 1931/2006. Nagu varem märgitud ja ülaltoodud jooniselt näha, ei rakenda mitte kõik EL-i liikmesriigid, kellel on ühine maismaapiir kolmanda riigiga, selle määruse sätteid.

Teadaolevalt on praeguseks sõlmitud ja jõustunud kümme kohaliku piiriliikluse lepingut:

- Ungari-Ukraina (jaanuarist 2008);
- Slovakkia-Ukraina (septembrist 2008);
- Poola-Ukraina (juulist 2009);
- Rumeenia-Moldova (oktoobrist 2010);
- Läti-Valgevene (veebruarist 2012);
- Norra-Venemaa (maist 2012);
- Poola-Kaliningradi (oblast) piirkond (juulist 2012, peatatud juulis 2016);
- Läti-Venemaa (juunist 2013);
- Rumeenia-Ukraina (maist 2015).
- Horvaatia ning Bosnia ja Hertsegoviina vahel sõlmitud kohaliku piiriliikluse lepingut rakendatakse ajutiselt kuni lepingu ratifitseerimiseni.

Seoses EL-i ja Moldova vahel 28. aprillil 2014 jõustunud viisavabadusega ning EL-i ja Ukraina vahel 11. juunil 2017 jõustunud viisavabadusega ei vaja nende riikide kodanikud, kellel on biomeetriline pass, Schengeni alale ja EL-i riikide territooriumile sisenemiseks viisat. Seega ei ole kohaliku piiriliikluse sätetel enam tähtsust, välja arvatud juhul, kui nende riikide kodanikud soovivad Schengeni alal viibida rohkem kui 90 päeva 180-päevase perioodi jooksul. Nimelt võimaldab kohaliku piiriliikluse luba viibida piirialal kolm kuud, arvates viimasest Schengeni või EL-i välispiiri ületusest. See säte annab kohalikele elanikele võrreldes teistega tohutu eelise. Nimelt sätestab kehtiv kord, et viisavabalt, kui tegemist ei ole kolmanda riigi kodaniku töötamisega EL-i liikmesriigis, võib EL-i territooriumil viibida kokku 90 päeva 180-päevase ajavahemiku jooksul alates esimesest piiriületusest.

Siinkohal tuleb rõhutada, et isegi kui luba antakse *bona fide* ja legaalsel alusel, siis on loa väärkasutamist keeruline, kui mitte võimatu tuvastada. See on aga oluline julgeoleku-aspekt. Nimelt annab luba õiguse viibida piirialal, mis on kahepoolse lepinguga sätestatud ja ulatub maksimaalselt 50 kilomeetri kaugusele EL-i või Schengeni välispiirist. On keeruline tagada, et kõik loa omanikud jäävad ikkagi 50 kilomeetri alasse ega liigu kaugemale sisemaale. Olgugi et kohaliku piiriliikluse loa omanikku ähvardab rikkumise korral loast ilma jäämine, on selge ka see, et kõiki rikkujaid ei suudeta tuvastada.

3. TEISTE RIIKIDE PRAKTIKA

3.1. NORRA

2009. aasta lõpus hakkas Norra välja andma üheaastasi mitmekordseid Schengeni viisasid, ilma et oleks esitanud nõuet omada perekonnaliikmeid või koostööpartnereid Norras. Neid viisasid nimetati Pomor-viisadeks ning neid viisasid väljastati Venemaa Föderatsiooni kodanikele, kes elasid või Arhangelski oblastis.[6]

Pomor-viisade väljastamine lõpetati 2012. aastal, kui Norra viis oma õigusaktid kooskõlla EL-i viisaeeskirjaga. Samal aastal hakati Murmanski ja Arhangelski oblastis elavatele Vene Föderatsiooni kodanikele väljastama lihtsustatud korras mitmekordseid Schengeni viisasid ja kohaliku piiriliikluse lubasid. Luba väljastatakse piiriäärse ala elanikule, Vene Föderatsiooni või Norra Kuningriigi kodanikule, kes on elanud piiriäärsel alal viimase kolme aasta jooksul. Luba kehtib kolm aastat ja loa omanikul on õigus viibida 15 järjestikuse päeva jooksul 30 kilomeetri kaugusel piirist. Väga huvipakkuv on asjaolu, et kohaliku piiriliikluse loa omanikul võib olla ka Schengeni viisa ning ta otsustab, kas kasutada piiriületusel viisat või kohaliku piiriliikluse luba.

COVID-19 leviku tõttu ei ole alates 13. märtsist 2020 lihtsustud korras Schengeni viisasid väljastatud, kuna reisimise peamised eesmärgid – turism, kaupluste külastamine – ei ole hädavajalikud.

Norras pole täheldatud, et Venemaa Föderatsiooni kodanikud oleksid viisanõudeid rikkunud. Samas on olnud üksikuid juhtumeid, kus lihtsustatud korras on taotlenud viisat Vene Föderatsiooni kodanikud, kes ei ela tegelikult Murmanski ega Arhangelski oblastis. Sellisel juhul peavad lihtsustatud korras viisat taotlenud isikud esitama kõik viisa taotlemiseks vajaminevad dokumendid ja nende viisataotlused vaadatakse läbi üldkorras.

3.2. SOOME

Soome pole kunagi kohaliku piiriliikluse määrust rakendanud ega kavatse seda ka teha, kuna puudub piiriäärne elanikkond, kellel oleks vajadus sageli töö-, perekondlike või kultuurisidemete tõttu Schengeni piirieeskirjades sätestatuga võrreldes lihtsamalt piiri ületada. Enamik 1340 kilomeetri pikkusest Soome ja Venemaa vahelisest piirist kulgeb läbi väga hõredalt asustatud põhjamaise metsiku looduse. Põhiline ühistegevuste, nagu piirikaubandus, turism, transiitreisijad, ala asub 135 kilomeetri pikkusel Lõuna-Karjala ja Kymenlaakso ning Leningradi oblasti ja Peterburi linna vahel. Regionaalset koostööd, sh piirikaubanduse ja turismi olukorda toetavad mitu Soome ja Venemaa teadurite ühisuurimust, mis kinnitavad seisukohta, et kohaliku piiriliikluse määruse sätete raken-

[6] https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Area#Local_border_traffic_at_external_borders

damine pole Soomes vajalik. Soome on näiteks alates 2011. aastast andnud Venemaa Föderatsiooni kodanikele kokku üle 1 miljoni mitmekordse Schengeni viisa.[7]

NUIJAMAA PIIRIPUNKT SOOME VABARIIGI JA VENEMAA FÖDERATSIOONI VAHELISEL PIIRIL. PAREMAL ASUV RIDA ON MÕELDUD AINULT EUROOPA MAJANDUSÜHENDUSE, SH EL-I JA ŠVEITSI KODANIKE PIIRIÜLETUSEKS, ÜLEJÄÄNUD RIDADE KAUDU SAAVAD PIIRI ÜLETADA KÕIK REISIJAD.

Allikas: https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Area#/media/File:Nuijamaa_Finland_Border_Crossing_Point.jpg

3.3. LÄTI

3.3.1. LÄTI JA VALGEVENE VAHELINE KOHALIKU PIIRILIIKLUSE LEPING

Kohaliku piiriliikluse leping Läti ja Valgevene vahel allkirjastati 23. augustil 2010 ning on omamoodi silmapaistev saavutus. Leping puudutab *ca* 172 kilomeetri pikkust piiriala mõlemal pool piiri. Kuigi Valgevene allkirjastas kohaliku piiriliikluse lepingud ka Leedu ja Poolaga, pole nende lepingute praktilise rakendamiseni kunagi jõutud. Valgevene eksperdid arvasid 2011. aastal, et tegemist on Valgevene valitsuse tahtliku taktikaga vältida suhete loomist Euroopa Liiduga. Piir Poolaga oli olemas juba 1940. aastatel, Läti ja Leeduga tekkis piir 1990-ndatel.[8] Minski soovimatusel lihtsustada piiriületust naaberriikidega EL-is võib olla mitu seletust. Leping Lätiga oli Valgevenele kõige vastuvõetavam, kuna Läti, erinevalt mitmest teisest EL-i liikmesriigist, ei avaldanud mitme aasta jooksul

[7] Smętkowski, M., Németh, S., & Eskelinen, H. (2017). Cross-border shopping at the EU's Eastern edge: the cases of Finnish-Russian and Polish-Ukrainian border regions. Europa Regional, 24.2016 (1/2), 50–64. https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-54419-5

[8] Border Forever: Minsk Restricts Local Border Traffic with EU States. https://belarusdigest.com/story/border-forever-minsk-restricts-local-border-traffic-with-eu-states/

diplomaatilist survet Lukašenka režiimile ega Minskile. Lisaks sellele on oluline, et Läti pigem toetas Valgevenet mitmes vaidluses EL-iga. Samuti on Lätiga piirnevad Valgevene alad hõredalt asustatud, mistõttu on kohaliku piiriliikluse leping Lätiga tagasihoidliku tähtsusega. Läti pool ei kavatse lepingut praeguse seisuga muuta.

3.3.2. LÄTI JA VENEMAA VAHELINE KOHALIKU PIIRILIIKLUSE LEPING

Läti Vabariigi valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni vaheline leping Vene ja Läti piirialade elanike vastastikuse lihtsustatud piiriületuse kohta allkirjastati 2010. aastal. Leping rakendus alles 2013. aasta suvel, seega aasta hiljem võrreldes Venemaa lepingutega Norra ja Poolaga, kuigi leping Poolaga allkirjastati alles 2011. aastal. Kohaliku piiriliikluse ala hõlmab 214 kilomeetri pikkuse piiri mõlemale poole jäävat ala ja puudutab peaaegu võrdset arvu elanikkonda mõlemal pool piiri – 170 000 inimest. Märkimisväärne on, et Venemaa Pihkva oblast koos seitsme maakonnaga jääb piiriäärsesse alasse, Lätis katab piiriäärne ala 11 piirkonda. Vene poolel hõlmavad piiriäärse ala Ostrov oma *ca* 20 000 elanikuga ja Petseri *ca* 10 000 elanikuga, Läti poole suurimad asustatud alad on Alūksne *ca* 8000 elanikuga ja Ludza *ca* 9000 elanikuga.[9] Teadaolevalt paiknevad Pihkva oblastis Venemaa Föderatsiooni kaitsejõudude väeosad ja Petseris nende eriüksus. 2013. aasta suvel (taas) avati Pihkva oblastis, Läti piiri vahetus läheduses Ostrovi helikopteribaas.

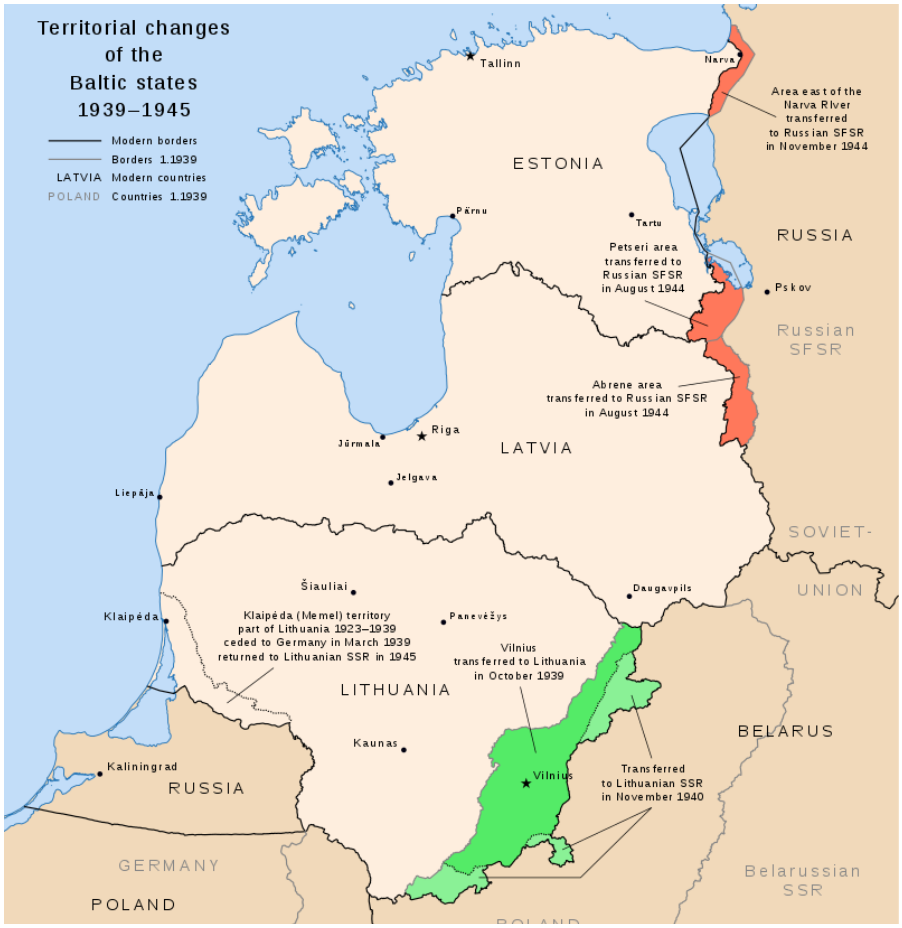

TERRITORIAALSED MUUDATUSED BALTI RIIKIDES PÄRAST II MAAILMASÕDA.

Allikas: https://en.wikipedia.org/wiki/Territorial_changes_of_the_Baltic_states

[9] https://www.researchgate.net/publication/301741864_Local_border_traffic_as_an_efficient_tool_for_developing_cross-border_cooperation

Läti väljastab aastas Venemaa Föderatsiooni kodanikele umbes 100 kohaliku piiriliikluse luba, Venemaa Föderatsioon 600–700 luba. Põhjuseks asjaolu, et pärast II maailmasõda liideti osa Läti aladest Nõukogude Liidu Pihkva oblastiga. Paljudel piiriäärsetel elanikel on sidemed Venemaa Föderatsiooni piiriäärsetel aladel elavate sugulastega.

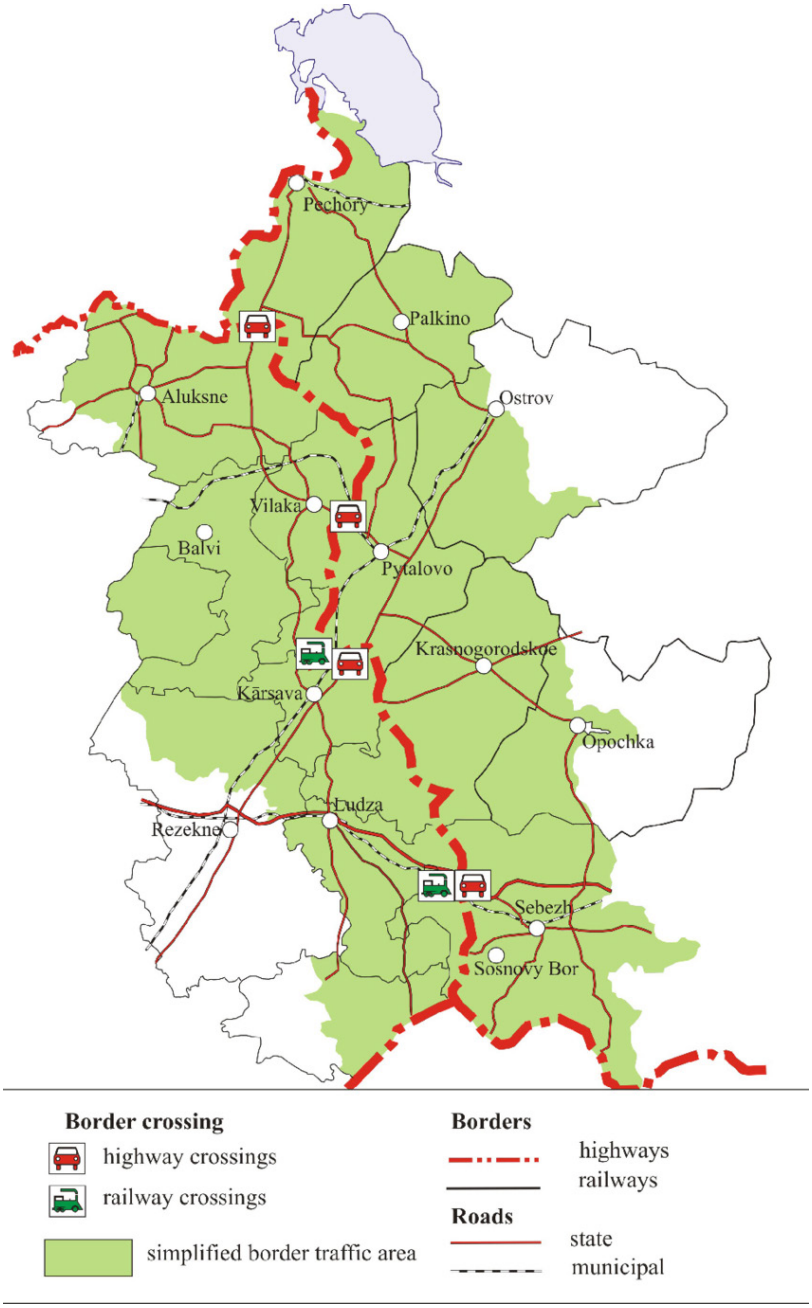

LÄTI JA VENEMAA VAHELISE PIIRI LIHTSUSTATUD PIIRIÜLETUSE ALA.

Allikas: https://www.researchgate.net/publication/301741864_Local_border_traffic_as_an_efficient_tool_for_developing_cross-border_cooperation

Läti ja Venemaa Föderatsiooni vahelist 20. detsembril 2010. aastal allkirjastatud kohaliku piiriliikluse lepingut muudeti 16. detsembril 2018. Muudatuste kohaselt ei pea kummagi poole piiriäärsete alade elanikud kohaliku piiriliikluse loa taotlemisel esitama tervisekindlustuse poliisi. See muudatus on kooskõlas Euroopa Komisjoni 2011. aasta teatise mõttega, mille kohaselt ei ole tervisekindlustuse nõudmine kooskõlas määruse 1931/2006

sätetega ega ka põhjendatud, sest pole täheldatud juhtumeid, kus piiriäärsed elanikud ületaksid piiri vaid erakorralise arstiabi saamiseks.[10] Samuti ei kanta reisidokumenti ega kohaliku piiriliikluse loale enam piiriületustempli jäljendit.

Ühtlasi sätestavad muudatused kohaliku piiriliikluse loa alusel piirialal viibimise katkematu maksimaalse tähtaja, milleks on 90 päeva. Varasem leping võimaldas piirialal viibida 90 päeva 180 päeva jooksul. 2018. aasta muudatused andsid võimaluse saada kohaliku piiriliikluse luba mitte ainult kohaliku või keskvõimu korraldatud üritustel osalemiseks, vaid ka muudel üritustel osalemiseks. Seega muutsid 2018. aasta parandused piiriäärsete elanike olukorra varasemaga võrreldes palju kergemaks.[11]

Läti kohaliku piiriliikluse lepinguid Venemaa Föderatsiooni ja Valgevenega peetakse võrreldes teiste EL-i liikmesriikide ja kolmandate naaberriikidega sõlmitud lepingutega omalaadseks, kuna Läti lepingutes on kõige ammendavam loetelu kohaliku piiriliikluse hüvede kasutamise õigustatud põhjustest. Samuti annavad need lepingud kõige üksikasjalikuma loetelu piiriäärsete elanike sugulastest, kellel tekib õigus saada kohaliku piiriliikluse luba. Läti-Valgevene kohaliku piiriliikluse leping paistab selles osas eriti silma kõigi toimivate kohalike piiriliikluse lepingutega võrreldes. Selles on täpselt loetletud sugulusastmed, millele kohaliku piiriliikluse leping laieneb, nagu vanavanavanemad ja lapselapselapsed, onud ja tädid, vennapojad ja õetütred, õemehed ja vennanaised, ämmad ja äiad. Viimasena tuleb märkida, et Läti lepingud on kõige liberaalsemad (kui Moldova ja Rumeenia vaheline samalaadne leping välja arvata). Läti-Valgevene leping sätestab näiteks üheaastase kohustusliku piirialal elamise tähtaja, kuigi kohaliku piiriliikluse määrus lubab nõuda kolmeaastast piirialal elamist enne loa taotlemist. Läti järgib Slovakkia ja Ukraina vahelise kokkuleppe põhimõtteid ning väljastab Venemaa Föderatsiooni piiriala elanikele kohaliku piiriliikluse load lõivuvabalt, samas kui kõik teised riigid kohaldavad 20 euro suurust riigilõivu. Lisaks ei kohusta Läti ei Valgevene ega Venemaa elanikke esitama kohaliku piiriliikluse loa taotlemisel dokumentaalseid tõendeid kohalikku piiriliiklust õigustavate põhjuse kohta (nt viide lähedaste piirialal viibivate sugulaste olemasolule).[12]

3.4. LEEDU

Leedu ei rakenda ühtegi kohaliku piiriliikluse lepingut, kuigi soov sõlmida kohaliku piiriliikluse leping Venemaa Föderatsiooniga oli samal ajal Lätiga olemas. Venemaa Föderatsiooni Kaliningradi oblastiga sõlmis kohaliku piiriliikluse lepingu Poola. Lepingu sõlmimine Leedu ja Venemaa Föderatsiooni Kaliningradi oblasti vahel oleks avanud kogu Kaliningradi oblasti elanikele piirid nii ühele kui ka teisele poole Kaliningradi oblastit.

---

10 Brüssel 9.2.2011 KOM(2011) 47 lõplik Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja Nõukogule Teine aruanne määrusega (EÜ) nr 1931/2006 kehtestatud välispiiril toimuva kohaliku piiriliikluse korra rakendamise ja toimimise kohta.

11 Changes in the arrangements for local border traffic between Latvia and Russia 13.12.2018. https://www.mfa.gov.lv/en/brussels/latvijas-darbiba-es/372-latest-news/62158-changes-in-the-arrangements-for-local-border-traffic-between-latvia-and-russia

12 Latvian visa-free border zones with Russia and Belarus: what are they and why October 2013. Andrei Yeliseyeu. https://www.academia.edu/13700780/Latvian_visa_free_border_zones_with_Russia_and_Belarus_what_are_they_and_why

EL-I VÄLISPIIR LEEDU JA VALGEVENE VAHEL STAKAI KÜLA LÄHEDAL.

Allikas: https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Area#Local_border_traffic_at_external_borders

Leedu ja Valgevene vahelise kohaliku piiriliikluse lepingu tagamaad on omalaadsed. Leedu oli sarnaselt Poolaga valmis sõlmima Valgevenega kohaliku piiriliikluse lepingut. Valgevene allkirjastas lepingu, kuid selle rakendamiseni pole kunagi jõutud, väidetavalt selle tõttu, et Valgevene ei ole siiani diplomaatiliste kanalite kaudu vajalikku teatist esitanud.[13] Umbes 800 000 leedulast ja 600 000 valgevenelast oleksid võinud üksteist viisavabalt külastada. See oleks puudutanud mitut peamist linna mõlemal pool piiri: Hrodnat, Lidat, Ashmianyt ja Pastavyt Valgevenes ning Vilniust, Ignalinat, kus asus EL-i ainus Tšernobõli tüüpi tuumaelektrijaam, Varanat ja Druskininkaid Leedus.

Valgevene režiimil olid ja on omad põhjused Vilniusega sõlmitava kohaliku piiriliikluse lepingu edasilükkamiseks. Kuigi Valgevene suhted Leeduga olid palju paremad kui näiteks Poolaga, toetas Leedu paljusid Valgevene opositsioonigruppe ja -sündmusi. Samuti ei saa tähelepanuta jätta asjaolu, et Valgevenes valitsesid ja valitsevad arvatavasti ka praegu nõukogude ajast pärit piirikontrolli põhimõtted, kus piirikontroll on julgeolekuasutuste kontrolli all. Vanad tõekspidamised pole Valgevenes oluliselt muutunud, pigem on need asendunud uute, mitte vähem ahistavate vaadetega.

Arvatavalt mängisid rolli mitte ainult Valgevene riiklikud huvid ja majanduskaalutlused, vaid ka poliitiline otsus mitte teha Leedule ja seega EL-ile järeleandmisi. Nii soovis Valgevene kohaliku piiriliikluse ala laiendamist piirist 50 kilomeetri kaugusele Leedu sisemaale, sh Vilniusse, mis asub veidi enam kui 30 kilomeetri kaugusel Valgevene piirist.

[13] Local border traffic as an efficient tool for developing cross-border cooperation Gumenyuk, Ivan S.; Kuznetsova, Tatyana Yu.; Osmolovskaya, Lidiya G. https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/51413/ssoar-balticreg-2016-1-gumenyuk_et_al-Local_border_traffic_as_an.pdf?sequence=1&isAllowed=y&lnkname=ssoar-balticreg-2016-1-gumenyuk_et_al-Local_border_traffic_as_an.pdf

Samuti on Lukašenka olnud välismaiste kaupade tarbimise ja hankimise vastane ning propageerinud oma riigi kaupu ja teenuseid. Kohalik piiriliiklus oleks andnud võimaluse osta Leedust odavamat ja kvaliteetsemat kaupa, mis ei haaku kuidagi Valgevene huvidega. Kuigi kohaliku piiriliikluse määruse mõte on vastupidine – naaberriikide piirid ei tohi tõkestada kaubandust, sotsiaalset ja kultuurilist läbikäimist ega piirkondlikku koostööd[14] –, ei järgi Valgevene seda joont. Samuti ei soovinud Lukašenka, et Valgevene kodanikud tajuksid vaba maailma muid hüvesid ja looksid tugevad sidemed väljaspool Valgevenet.

Praegu ei kaalu Leedu mingil juhul kohaliku piiriliikluse määruse rakendamist Valgevenega, kuna koostöö Leedu ja Valgevene piirivalve vahel on oluliselt mõjutatud Vene Föderatsiooni ideoloogiast. Nii ei tunnista Valgevene piirivalve ebaseaduslikke piiriületusi Valgevenest Leedusse isegi selgete jälgede olemasolul, viivitab piirivahejuhtumite ühisuurimisele saabumisega, hävitab ebaseaduslikule piiriületusele viitavaid jälgi ega ole koostööaldis. Sarnase suhtumisega on alates 2014. aastast kokku puututud Eesti oma piiril Vene Föderatsiooniga.

3.5. POOLA

3.5.1. POOLA JA VALGEVENE VAHELINE KOHALIKU PIIRILIIKLUSE LEPING

Sarnaselt Leeduga oli ka Poola valmis sõlmima Valgevenega kohaliku piiriliikluse lepingut. Valgevene pole lepingut allkirjastanud. Põhjused võivad olla samad mis Leedu puhul, lisaks on Valgevene suhted Poolaga olnud pingelised, kuna Poola on pika aja jooksul toetanud aktiivselt Lukašenka oponente. Kohaliku piiriliikluse lepingul oleks olnud märkimisväärne mõju, kuna see oleks katnud laialdase ala Valgevenes, kaasa arvatud Hrodna ja Bresti ühes 2 miljoni elanikuga mõlemal pool piiri. Samuti on Lukašenka alati olnud kahtlustav 400 000-liikmelise Valgevenes elava Poola vähemuse osas. Politsei ja julgeolekuasutused on pidanud aastatepikkust koordineeritud võitlust sõltumatu Poola vähemuse liidu vastu. Kohalik piiriliiklus oleks selles kontekstis olnud potentsiaalse Poola opositsiooniliikumise tugevdamise kanal Valgevenes.[15]

3.5.2. POOLA JA VENEMAA VAHELINE KOHALIKU PIIRILIIKLUSE LEPING

Poola rakendas kohaliku piiriliikluse lepingut Venemaa Föderatsiooni Kaliningradi oblastiga alates juulist 2012 kuni juulini 2016.

Poolaga piirneva Venemaa Föderatsiooni Kaliningradi oblasti geograafiline asukoht on unikaalne, kuna tegu on suhteliselt väikese piirkonnaga, mis on täielikult ümbritsetud kahest EL-i liikmesriigist ja moodustab seetõttu ainsa enklaavi Euroopa Liidus. Tulenevalt enklaavi kujust ja elanikkonna jaotusest ning pidades silmas Kaliningradi oblasti terviklikku olemust asus Euroopa Komisjon 2011. aastal seisukohale, et kaubanduse, sotsiaalse ja kultuurilise läbikäimise ning piirkondliku koostöö soodustamiseks naaberriikidega

---

[14] Kohaliku piiriliikluse määrus https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:02006R1931-20120119&from=EN

[15] Local border traffic as an efficient tool for developing cross-border cooperation Gumenyuk, Ivan S.; Kuznetsova, Tatyana Yu.; Osmolovskaya, Lidiya G. https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/51413/ssoar-balticreg-2016-1-gumenyuk_et_al-Local_border_traffic_as_an.pdf?sequence=1&isAllowed=y&lnkname=ssoar-balticreg-2016-1-gumenyuk_et_al-Local_border_traffic_as_an.pdf

tuleks kogu Kaliningradi oblastit käsitleda piirialana.[16] Määruses sätestatud piirialasse lisati konkreetne piiriala Poola poolel, et hõlbustada ja soodustada koostööd Kaliningradi oblasti ja Poola põhjaosa suuremate keskuste vahel.

KALININGRADI OBLAST.

Allikas: http://map-site.narod.ru/kaliningradsk-1.jpg

Selline piiriala erakorraline suurendamine Kaliningradi oblastis ei mõjutanud piiriala üldist määratlust (piirist 30 km või 50 km kaugusele ulatuv tsoon) ega muid kohaliku piiriliikluse määruses sisalduvaid, kogu Schengeni ala julgeolekut tagavaid eeskirju ja tingimusi. Kohaliku piiriliikluse korra alusel toimunud piiriületused registreeriti nii Poola kui ka Venemaa poolt nende riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemide kaudu (Poola ei registreerinud oma kodanike piiriületusi).[17]

Poola ja Venemaa vahel sõlmitud kohaliku piiriliikluse leping jõustus 27. juulil 2012. aastal ning alates jõustumisest kuni 2013. aasta jaanuarini ületasid Poola–Venemaa piiri Poola suunal rohkem kui 1,2 miljonit muu kui Poola kodakondsusega isikut. Neist 43 653 isikut (ligikaudu 3,6%) ületasid piiri kohaliku piiriliikluse loa alusel. Detsembris 2012 oli nende isikute arv võrreldes eelmise kuuga suurenenud peaaegu 100% võrra. 2013. aasta jooksul

16 Brüssel, 19.2.2014 COM(2014) 74 final Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja Nõukogule Aruanne Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1342/2011, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1931/2006, et lisada määruses sätestatud piirialasse Kaliningradi oblast ja teatavad Poola haldusüksused, rakendamise ja toimimise kohta ning Poola ja Venemaa Föderatsiooni vahel sõlmitud asjaomase kahepoolse lepingu kohta. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0074&from=ET

17 Brüssel, 19.2.2014 COM(2014) 74 final Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja Nõukogule Aruanne Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1342/2011, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1931/2006, et lisada määruses sätestatud piirialasse Kaliningradi oblast ja teatavad Poola haldusüksused, rakendamise ja toimimise kohta ning Poola ja Venemaa Föderatsiooni vahel sõlmitud asjaomase kahepoolse lepingu kohta. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0074&from=ET

suurenes see arv uuesti hüppeliselt. Oktoobrini sisenes Poolasse kohaliku piiriliikluse loa alusel üle 400 000 muu kui Poola kodakondsusega isiku.[18]

Euroopa Komisjonile esitatud statistika tekitab tahes-tahtmata küsimuse, miks suurenes Kaliningradi ja Poola vahelise piiri ääres elavate, kohaliku piiriliikluse hüvesid kasutavate elanike arv *ca* 1 aastaga 43 000-lt 400 000-le. See mõttepaber sellele küsimusele vastust ei anna. Küll aga tekitab küsimuse, kas sama oleks toimunud siis, kui Eesti oleks sõlminud Venemaaga kohaliku piiriliikluse lepingu. Määruse 1931/2006 eesmärk on süvendada Euroopa Liidu ja Venemaa Föderatsiooni strateegilist partnerlust kooskõlas prioriteetidega, mis on sätestatud vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ühist ala käsitlevas tegevuskavas, ning selles on võetud arvesse Euroopa Liidu ja Venemaa Föderatsiooni üldisi suhteid.[19] Arvestades Venemaa viimase aastakümne agressiivset välispoliitikat peatas ka Poola kohaliku piiriliikluse lepingu täitmise Venemaaga juulis 2016. Arvestades, et 2014. aastal kehtestas Venemaa embargo EL-i toidukaupadele, teatas Poola ametlikult kohaliku piiriliikluse lepingu peatamisest 4. juulil 2016 seoses Varssavis toimunud NATO tippkohtumise ja samuti juulis toimunud Ülemaailmsete Noortepäevadega, mille jooksul pidi aset leidma ka Paavst Franciscuse visiit Poolasse. Alates sellest ajast peavad Kaliningradi oblasti elanikud kohaliku piiriliikluse loa asemel taotlema Poola külastamiseks Schengeni viisat.

PIIRITÄHISTUS VISLA JÕEL POOLA VABARIIGI JA VENEMAA FÖDERATSIOONI VAHELISEL PIIRIL.

Allikas: https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Area#Local_border_traffic_at_external_borders

[18] Brüssel, 19.2.2014 COM(2014) 74 Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja Nõukogule Aruanne Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1342/2011, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1931/2006, et lisada määruses sätestatud piirialasse Kaliningradi oblast ja teatavad Poola haldusüksused, rakendamise ja toimimise kohta ning Poola ja Venemaa Föderatsiooni vahel sõlmitud asjaomase kahepoolse lepingu kohta. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0074&from=ET

[19] EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) nr 1342/2011, 13. detsember 2011, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1931/2006, et lisada määruses sätestatud piirialasse Kaliningradi oblast ja teatavad Poola haldusüksused. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011R1342&from=ET

3.5.3. POOLA JA UKRAINA VAHELINE KOHALIKU PIIRILIIKLUSE LEPING

Ukraina ja Poola vahelise piiri ületamine on läbi aegade olnud intensiivne. Põhjused on eelkõige majanduslikud. Poola kehtestas Ukrainaga viisarežiimi 2003. aastal. Oktoobrist 2003 kuni septembrini 2004 väljastasid Poola saatkond ja konsulaaresindused Ukrainas ukrainlastele *ca* 620 000 viisat. 2008. aastal sõlmisid Poola ja Ukraina kohaliku piiriliikluse lepingu, mis jõustus 2009. aastal. Lepingu kohaselt võivad mõlema poole piiriäärsed elanikud viibida kohaliku piiriliikluse loa alusel teisel poolel 90 päeva poole aasta jooksul.

PIIRITÄHISED POOLA JA UKRAINA VAHELISEL PIIRIL.

Allikas: https://en.wikipedia.org/wiki/Poland%E2%80%93Ukraine_border#/media/File:Source_rivi%C3%A8re_San_1.JPG

3.6. HISPAANIA JA MAROKO VAHELINE KOHALIK PIIRILIIKLUS

Kohaliku piiriliikluse lubade süsteemi kasutatakse ka Hispaania ja Maroko vahel, ainult Ceuta ja Melilla osas. See süsteem lisati 1991. aastal erisusena Hispaania Schengeni alaga liitumise lepingusse.[20] Süsteemi kohaselt kontrollitakse teoreetiliselt iga isikut, kes soovib reisida mis tahes Schengeni piirkonda kas vee- või õhusõidukiga (maismaapiiri puudumise tõttu). Samas on teada, et just Ceuta ja Melilla kaudu jõudis Schengeni alale 2016.–2017. aastal enneolematult suur hulk ebaseaduslikke rändajaid Aafrika riikidest.[21]

Alates 1990-ndate lõpust on EL eraldanud summasid piirikontrolliks Ceutas ja Melillas, makstes Marokole, et viimane abistaks piiride kaitsmisel.[22] Nii näiteks toetas EL aastatel 1995–2000 Ceutat piiritõkete ehitamisel *ca* 40 miljoni euroga.

Veel huvitavam on olukord, mis tekkis 2,5 ruutmiili suuruse, Hispaania tipus asuva Gibraltariga pärast Ühendkuningriigi lahkumist EL-ist. Gibraltar anti Suurbritanniale 1713. aastal Utrechti lepinguga pärast pikki Hispaania pärilussõja aastaid.

---

20 https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Area#cite_note-AccessionSpain-62

21 https://books.openedition.org/obp/4562

22 https://en.yabiladi.com/articles/details/57290/ceuta-melilla-highly-concerned-fight.html

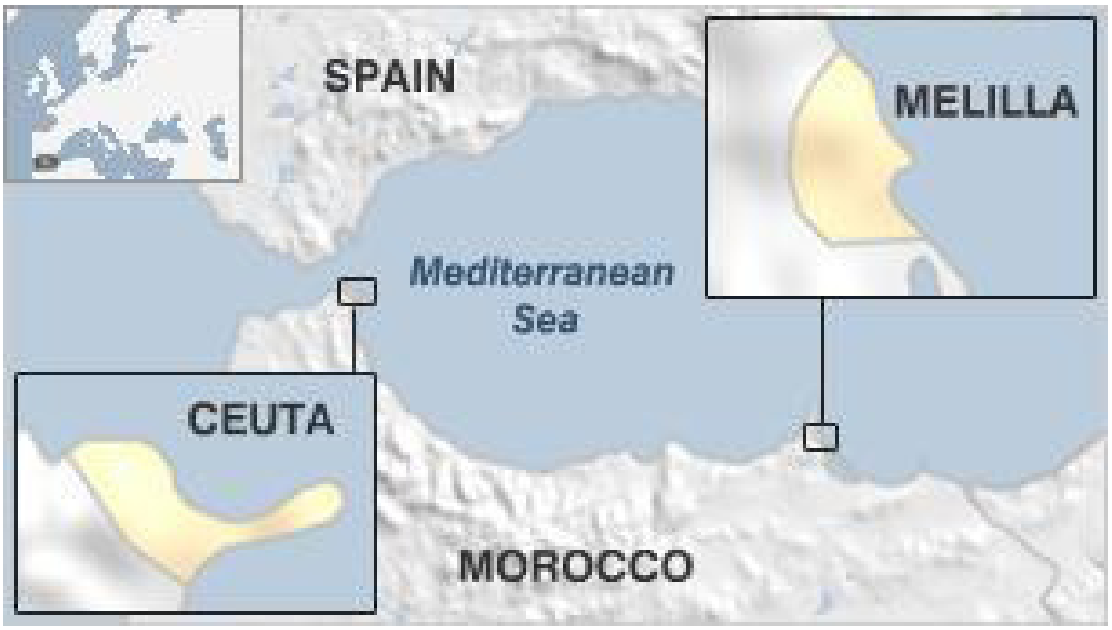

CEUTA JA MELILLA ON AINSAKS EL-I VÄLISEKS MAISMAAPIIRIKS AAFRIKAGA.

Allikas: BBC News 14.12.2018

BARBARA MAKAAGID BRITI ÜLEMERETERRITOORIUMI GIBRALTARI KIVIL 1. APRILLIL 2015.

Wolfgang Kaehler / LightRocket Getty Imagesi kaudu. Allikas: https://foreignpolicy.com/2021/03/10/is-brexit-driving-gibraltar-into-europes-arms/

Kui Suurbritannia leppis jõuluõhtul kokku Brexiti kokkuleppe, siis Hispaania, Ühendkuningriigi ja Gibraltari kokkuleppele jõuti aasta lõpus. Seda protsessi kirjeldas Gibraltari peaminister Fabian Picardo jaanuaris ülemkoja komisjonile kui „kõige kirglikumad, kõige raskemad – intensiivsed poliitilised – läbirääkimised, mida eales kogenud olen. Kui see leping jõustub, tähendab see Hispaania ja Gibraltari vahelise olemasoleva füüsilise

piiri vabanemist, lihtsustades iga päev piiri ületava 10 000 töötaja elu olukorras, kus nad peavad praegu iga kord tõkke juures esitama ametnikele kontrolliks tööloa".

Kuna Suurbritannia ja EL-i vahel on kaubandustõke, on Gibraltari leping märkimisväärne samm vastupidises suunas. Ehkki tegemist on vaid raamlepinguga, on järgmine samm, et Euroopa Komisjon kehtestaks mandaadi uue lepingu üle läbirääkimiste pidamiseks EL-i ja Ühendkuningriigi vahel. Brüsseli leping või kuidas tahes seda lõpuks nimetatakse ei asenda Utrechti lepingut, kuid see pigem vähendab Ühendkuningriigi suveräänset rolli.[23] Esialgu pidi Euroopa Komisjon esitama 2021. aasta mais ettepaneku Ühendkuningriigi ja Hispaania vahelise piiriületuse reguleerimiseks, kuid praeguseks ollakse selle ülesande täitmisega ilmselgelt hilinenud. Seega on õigustatud alus arvata, et piiriületuse korra reguleerimine loob Hispaanias Gibraltari näol sarnaselt Ceuta ja Melillaga järgmise kohaliku piiriliikluse erisuse.

3.7. EESTI JA VENEMAA VAHELISE KOHALIKU PIIRILIIKLUSE PROBLEMAATIKA – IGAVESTI LAHENDAMATA OLUKORD

Eesti ja Venemaa vahel on viisarežiim kehtinud alates 1992. aastast. Aastatel 1992–2000 toimis ka kohalike elanike lihtsustatud piiriületus, mis toimus Narva ja Jaanilinna piirialal kohaliku piiriliikluse lubade ning Petseri rajooni ja Kagu-Eesti piirialal nimekirjade alusel. See seadis piiriäärsed inimesed ebavõrdsesse olukorda, kuna paljud piiriäärsed elanikud võisid ületada Eesti-Vene piiri lihtsustatud korra alusel ainult õigeusu kiriku pühade ajal. Samas ei olnud seda võimalust näiteks luterlastel luteri kiriku pühade ajal.[24] Narvas ja Jaanilinnas lihtsustatud korras piiriületajate nimekirjas oli 2000. aastal 9900 inimest, neist 3400 Jaanilinna elanikud. Kagu-Eesti piiril oli nendesse nimekirjadesse kantud 7200 Eesti elanikku ja 2200 Venemaa Föderatsiooni elanikku[25] (Lätis ja Poolas ulatub kohalike elanike arv kümnetesse ja sadadesse tuhandetesse).

Lihtsustatud piiriületuslubadega oli mitmeid probleeme. Nimelt püüti neid võltsida. Oli juhtumeid, kus lihtsustatud piiriületusloal vahetati foto, võltsiti loa kehtivuse kuupäeva või anti luba edasi teisele isikule, et saada õigus lihtsustatud korras piiri ületada. Samuti oli keeruline taustakontrolli tegemine isikutele, kes elasid Venemaa Föderatsiooni territooriumil. Tuli usaldada esitatud andmeid ja uskuda, et inimene elab tõesti piirilähedasel alal ja tal ei ole kavatsusi kahjustada Eesti julgeolekut. Praktikast on teada ka juhtumeid, kus 1990. aastatel Eesti piirialadel elanud kohalikud elanikud kirjutasid Venemaal asuval surnuaial hauakividelt lahkunute nimesid üles ja väitsid, et need on sugulased, kelle haudade eest on vaja hoolt kanda, ning taotlesid seetõttu lihtsustatud piiriületuse luba. Millised olid sagedase Venemaal käimise vajaduse tegelikud tagamaad, võib ainult spekuleerida. Läbi aegade on Venemaalt toodud odavat kütust, sigarette ja alkoholi. Mitte alati ainult enese vajadusteks ja tarbeks ning mitte alati seaduslikult.

Selleks et korrastada piiriületust Eesti ja Venemaa vahel, hakkas 11. septembrist 2000 kehtima täielik viisarežiim.[26] Seni piiriäärsete alade elanikele kehtinud lihtsustatud piiriületuskord nimekirjade ja lubade alusel asendati viisarežiimiga. Uus piiriületuskord nägi ette aastased mitmekordsed tasuta viisad, mis andsid võrdsed võimalused kõigile piiriäärsete alade elanikele, kellel olid piiriületamiseks humanitaarsed põhjused. Uus

---

23 https://foreignpolicy.com/2021/03/10/is-brexit-driving-gibraltar-into-europes-arms/

24 Uus piiriületuskord Eesti ja Venemaa vahel. Välisministeerium 08.09.2000. https://vm.ee/ru/node/21649

25 Delfi 12.06.2000. https://www.delfi.ee/artikkel/486730/sugisel-kaob-eesti-vene-lihtsustatud-piiriuletuse-kord?

26 Uus piiriületuskord Eesti ja Venemaa vahel. Välisministeerium 08.09.2000. https://vm.ee/ru/node/21649

piiriületuskord võrdsustas kõik piiriületajad ning lõpetas Kirde- ja Kagu-Eesti piirialade elanike ebavõrdse kohtlemise Eesti-Vene piiri ületamisel. Seega tekkis kõigil võimalus minna viisa alusel üle piiri sel ajal, millal selleks oli vajadus.

2000. aastate alguses olid nii piiri- kui ka muud koostöösuhted Venemaaga võrreldes praegusega väga head. Näiteks leppisid Eesti ja Venemaa 2.–4. aprillil 2000 Haapsalus toimunud konsulaarkonsultatsioonide käigus kokku vahetada tasuta aastase viisa saajate nimekirju tingliku kvoodi – 4000 isiku – ulatuses mõlemalt poolt. See tähendas, et Eesti ja Venemaa piiriäärsetel aladel oli mõlemal poolel 4000 inimest, kellel oli võimalus saada aastane mitmekordne tasuta viisa. Tasuta viisad olid mõeldud eelkõige inimestele, kellele sagedane piiriületus on vajalik humanitaarkaalutlustel (lähisugulaste, nende matmispaikade või kirikukoguduste külastamine). Majanduslike huvidega piiriületajad pidid viisa ostma. Uus piiriületuskord puudutas põhiliselt neid inimesi, kes elasid Narva jõega külgnevatel piirialadel, Kagu-Eestis ja Pihkva oblasti Petseri rajoonis. Tasuta viisad anti inimestele viisataotlejate nimekirjade alusel, mille koostasid piirialade kohalikud omavalitsused, kes tundsid kõige paremini oma piirkonna inimesi ja kohalikke olusid.

Selleks et soodustada Eesti ja Venemaa piirialade elanike tihedaid kontakte, pidas Eesti valitsus võimalikuks vabastada erandkorras Vene piirialade elanikud kohustuslikust tervisekindlustusest.

2000. AASTAL VENEMAAGA TOIMUNUD LÄBIRÄÄKIMISTE KRONOLOOGIA

25. jaanuar 2000 – Eesti Vabariigi Valitsus tegi põhimõttelise otsuse minna Venemaaga üle täielikule viisarežiimile ja andis Välisministeeriumile ülesande pidada Venemaa Föderatsiooni Välisministeeriumiga konsultatsioone piiriäärsete alade elanike piiriületuse korrastamisest.

2.-4. aprill 2000 – Haapsalus toimusid Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni Välisministeeriumi konsulaarkonsultatsioonid, kus oli muu hulgas päevakorras piiriäärsete alade elanike piiriületuse korrastamine ning piiriäärsete alade elanikele pikaajaliste mitmekordsete viisade väljastamise korraldamine Eesti ja Venemaa konsulaaresindustes. Pooled leppisid kokku vahetada nimekirju tingliku kvoodi – 4000 isiku – ulatuses mõlemalt poolt, et väljastada edaspidi neile tasuta mitmekordsed aastased viisad.

Samal kohtumisel andis Eesti pool ametlikult üle projekti „Eesti Vabariigi valitsuse ja Vene Föderatsiooni valitsuse vahelise kokkuleppe piiripunktidest Eesti-Vene riigipiiril" .

12. mai 2000 – Vene pool teatas valmisolekust alustada läbirääkimisi piiripunktide kokkuleppe üle Eesti projekti alusel.

20. juuni 2000 – Eesti Vabariigi Valitsus otsustas:

- kehtestada täieliku viisarežiimi ülemineku kuupäevaks 11. september 2000. a, arvestades sellel ajavahemikul õigeusu kirikupühi ja silmas pidades suveperioodil suurenevat piirületust ning viisade saamiseks nõutavate dokumentide vormistamiseks vajalikku aega;
- moodustada Eesti Vabariigi valitsusdelegatsiooni läbirääkimiste pidamiseks Eesti Vabariigi valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni valitsuse vahelise kokkuleppe piiripunktidest Eesti-Vene riigipiiril sõlmimiseks;

- vabastada erandkorras Vene-poolsete piirialade elanikud kohustuslikust tervisekindlustusest, et soodustada Eesti ja Venemaa piirialade elanike tihedaid kontakte.

21. juuni 2000 – Eesti pool teatas ametlikult Vene poolele viisarežiimi rakendamisest Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni piirialade elanike piiriületusel alates 11. septembrist 2000.

19.–20. juuli 2000 – Moskvas toimusid Eesti-Vene konsulaarkonsultatsioonid ja Eesti-Vene piiril asuvaid piiripunkte puudutavate läbirääkimiste esimene voor, kus Eesti pool kinnitas veel kord valmisolekut minna üle täielikule viisarežiimile alates 11. septembrist 2000 ja informeeris Vene soodusviisat taotlejate nimekirjade koostamise lõpetamisest.

14. august 2000 – Eesti pool andis üle Vene viisat taotlevate piirialade elanike nimekirja.

17. august 2000 – Ivangorodi linnavalitsus edastas Peterburi peakonsulaadile Eesti viisataotlejate nimekirja.

25. august 2000 – Pihkva administratsioon edastas Peterburi peakonsulaadile Eesti viisataotlejate nimekirja.

31. august 2000 – Eesti alustas soodusviisade väljastamist Venemaa Föderatsiooni piirialade elanikele.

7. septembri 2000 seisuga on Eesti konsulaaresindus Peterburis väljastanud 710 viisat kõigile Venemaa Föderatsiooni piirialade elanikele, kes on õigel ajal esitanud oma dokumendid ja kelle viisataotlus on põhjendatud.

SETOMAA LIIDU JUHATUSE LIIGE AARE HÕRN (VASAKULT), VENE SAATKONNA KULTUURINÕUNIK DMITRY LITSKAY, ÜLEMSOOTSKA REIN JÄRVELILL JA SAATKONNA PRESSIESINDAJA SERGEI TAMBI.

FOTO: Erakogu Allikas: Lõuna-Eesti Postimees 7. oktoober2019. https://lounapostimees.postimees.ee/6795194/setod-ihkavad-vene-e-viisaga-ka-pihkva-oblastis-kaia

Peakonsulaadi Pihkva kantseleis ei ole piirialade elanikele soodusviisasid veel väljastatud, kuna selleks pole taotlusi laekunud.[27]

Seega, Eesti ja Venemaa vahel rakendati lihtsustatud piiriületuse korda juba 1992. aastast, kuigi Euroopa Komisjon märkis alles oma 2002. aasta teatises „Euroopa Liidu liikmesriikide välispiiride integreeritud haldamise suunas", et on vaja töötada välja kohalikku piiriliiklust käsitlevad eeskirjad.

Viisade alusel piiri ületamine pole Kagu-Eesti elanike seas rahulolu tekitanud. Ida-Virumaa kohalike elanike kohta, kellel on soov Jaanilinnas käia ja kes saavad seda üksnes viisa alusel teha, samasuguseid andmeid pole.

Kagu-Eesti piirialade elanike olukord on järjepideva tähelepanu all. Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelise riigipiiri lepinguga seonduvate Kagu-Eesti piirialade elanike sotsiaalsete, hariduslike ja õiguslike probleemide analüüsimiseks ja ettepanekute tegemiseks moodustati 2007. aastal Kagu-Eesti valitsuskomisjon. Valitsuskomisjon koguneb üldjuhul kord aastas ning sellesse kuuluvad eri asutuste, ministeeriumite ja kohalike omavalitsuste esindajad. Komisjon tegeleb ka Setomaa majandusliku ja kultuurilise arengu ning jätkusuutlikkusega.[28] Samas soovib Setomaa kogukond, et Eesti valitsus võtaks midagi ette selleks, et rakendada EL-i määrust 1931/2006, mille kohaselt võivad kohalikud elanikud lihtsustatud korras piiri ületada ning viibida *ca* 50 kilomeetri kaugusel sisemaal. Setomaa Liidu juhatuse esimees Aare Hõrn esines 2014. aasta oktoobris 11. Seto Kongressil taas nõudmisega mitte vähendada kohaliku piiriliikluse ala alla 50 kilomeetri piirist ja anda kohalikele elanikele kolm aastat kehtivad load.[29]MTÜ Setomaa Liit tegi Eesti Vabariigi valitsusele 2019. aastal ettepaneku kehtestada viisavabadus Põlva- ja Võrumaa elanikele, kelle sugulased, sugulaste hauad, kinnisvara, kodukohad ja kirikud asuvad Venemaal Petseri rajoonis. Ettepanekus toodi välja, et Eesti poolelt vaadatuna on eriti viimasel ajal üha sagedasemad juhud, kus mitmekordse aastase viisa (nn kommertsviisa[30]) alusel Venemaa Föderatsiooni külastavatel inimestel tuleb tasuda Venemaal viibides trahvi viisa mittesihipärase kasutamise eest. Näiteks viis 2018. aasta jõulude ajal üks sellise viisaga inimene surnuaeda omaste hauale küünla, mille eest tuli tasuda trahv viisa mittesihipärase kasutamise eest. Märkida tuleb veel, et pensionäridele kommertsviisat üldjuhul ei väljastata, kirjutas liit. „Euroopa Parlamendi ja Euroopa nõukogu määrus /---/ annab EL liikmesriikidele õiguse sõlmida kahepoolseid lepinguid piiriäärsete alade elanike lihtsustatud piiriületuseks," seisab kirjas ning näiteks on toodud Läti ja Poola.[31] „Justnimelt Läti elanikud, kes on vähemalt viimased kolm aastat elanud piiriäärsetes omavalitsustes, saavad taotleda ühe kuni kahe aasta pikkust piiriületusluba. Selleks peab kohalik omavalitsus koostama isikutest nimekirja ja esitama selle diplomaatilise noodiga Venemaale,"[32] märkis Setomaa Liit oma pöördumises.

---

27 Uus piiriületuskord Eesti ja Venemaa vahel. Välisministeerium 08.09.2000. https://vm.ee/ru/node/21649

28 Valitsuskomisjon arutab täna Kagu-Eesti väljakutseid 4. september 2020. https://www.rahandusministeerium.ee/et/uudised/valitsuskomisjon-arutab-tana-kagu-eesti-valjakutseid

29 Ettekannõ 11 Seto Kongressil. https://www.setomaa.ee/kogukond/docs/file/Ettekanne_Ule_piiri_liikumisest_Horn_Aare.pdf

30 http://www.cornet.ee/venemaa-viisad/

31 Setod tahavad Põlva- ja Võrumaa elanikele Petseri rajooni reisimiseks viisavabadust. Aili Vahtla/ERR 21.11.2020. https://www.err.ee/1161493/setod-tahavad-polva-ja-vorumaa-elanikele-petseri-rajooni-reisimiseks-viisavabadust

32 *Ibid.*

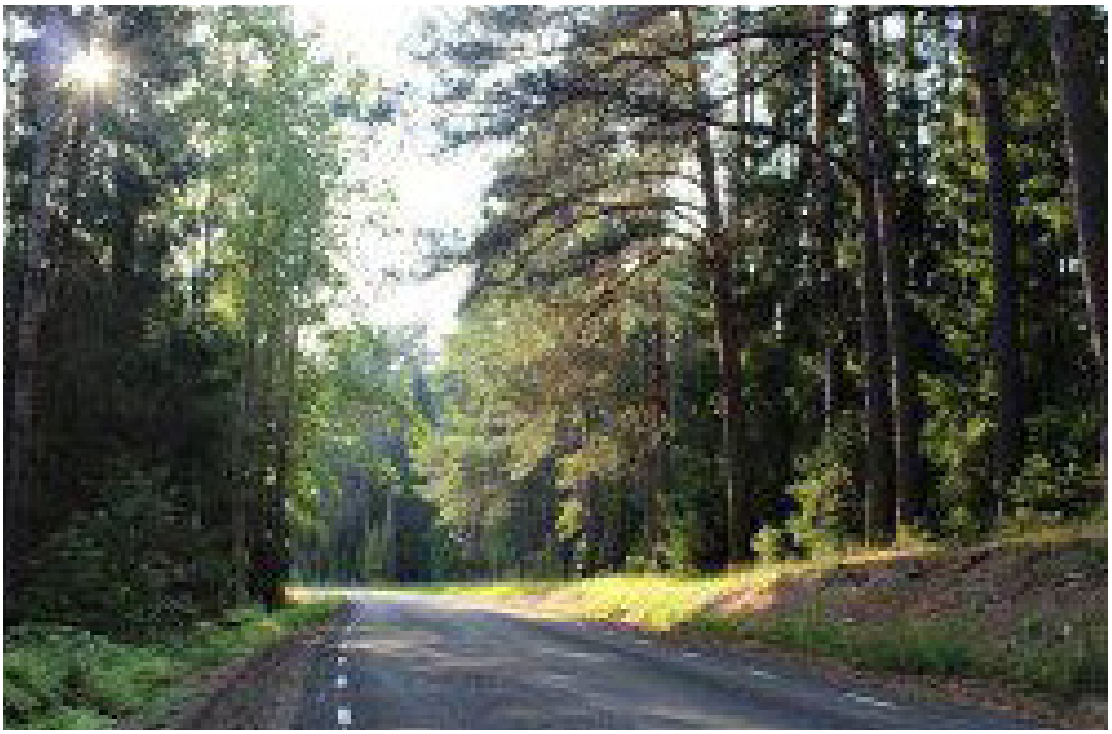

KAGU-EESTI PIIRIALA 2020. AASTA SEPTEMBRIS

https://www.rahandusministeerium.ee/et/uudised/valitsuskomisjon-arutab-tana-kagu-eesti-valjakutseid

Kagu-Eesti piirialade elanike probleemide lahendamiseks moodustatud valitsuskomisjoni 4. septembri 2020. aasta koosolekul tegi MTÜ Setomaa Liit taas ettepaneku arutada valitsuskabineti istungil vajadust ja võimalusi alustada läbirääkimisi Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni vahel Põlva ja Võru maakonna ning Petseri rajooni elanikele viisavaba piiriületuse lepingu sõlmimiseks. Aare Hõrna sõnul, kes soostus käesoleva analüüsi koostamisel abiks olema, on „praktiliselt kõikidel tasandite – Venemaa Föderatsiooni välisministeeriumi, Venemaa Föderatsiooni välisministeeriumi Pihkva oblasti esinduse, Pihkva oblasti administratsiooni, Petseri rajooni administratsiooni, Petseri kloostri juhtkonna, Venemaa Föderatsiooni suursaatkonna Eestis – esindajad pakkunud EL-i piiriäärsel alal lihtsustatud lepingu sõlmimist kui lahendust".

Aare Hõrna sõnul on 30 aasta kestel Venemaa Föderatsiooni viisade väljastamise praktika piirialade elanikele erinev. 1991.–2000. aastaid iseloomustas lahenduste otsimine ja toimivaid kokkuleppeid oli võimalik saavutada kohalikul tasandil Petseri rajooni administratsiooni, piirkonna piirivalve ja Pihkvas asuva Venemaa Föderatsiooni välisministeeriumi esindusega. Sellel perioodil said kirikupühade nimekirja alusel (90 päeva aastas) liikuda kuni 8000 inimest.

2000.–2017. aastal muutus asjaajamine keerulisemaks ning tasuta viisadega kaetud inimeste arv vähenes 2000-ni. Bürokraatiat ja tõrkeid hakkas tekkima varasemast rohkem.

Pärast Vene konsulite väljasaatmist Eesti Vabariigist 2017. aastal ning Eesti konsulite väljasaatmist Vene Föderatsioonist hakkas piiriäärse ala elanikele tasuta väljastatud mitmekordsete viisade hulk kiiresti vähenema. Venemaa Föderatsiooni konsul hakkas nõudma lisadokumente, koostöölepinguid, kultuurikollektiivide puhul ka piiriületust kollektiiviga. Matustega seotud inimestele hakati väljastama ainult ühekordseid tasulisi viisasid. Tippaja 2000 tasuta viisalt langes nende arv 150–200-ni. Isegi siis, kui Petseri rajooni administratsioon andis mitmeaastase viisakutse, väljastati sageli ainult ühekordseid viisasid.

Igal medalil on kaks külge ja kui uurida lähemalt medali teist poolt, siis võib näha, et Eestil on Petserimaal tugev külgetõmbejõud veel mitmel moel peale töölkäimise. Peamised märksõnad on haridus ja meditsiin, mille tase on üle piiri Eestis parem kui Pihkva oblastis. Endiselt on petserlaste seas populaarsed Tartu ja Värska veekeskused. Petserimaa elanikud on avastanud topeltkodakondsuse suurima võlu: käia tööl ja teenida raha Euroopa Liidus, aga elada Venemaal. Ükskõik, kus Petserimaal käia, ikka kuuled lugusid neist, kes tänu Eesti passile töötavad otse üle piiri Eestis või siis Tartus-Tallinnas, aga üha rohkem petserlasi on tööle sõitnud ka Soome ja Rootsi, isegi Inglismaale. Kui igapäevane asi on kohalikele Eestis käimine, näitab Pihkva kuulsa dessantdiviisi ühe polgu tagalateenistuse komandöri asetäitja alampolkovnik Andrei Borissovi hiljutine juhtum. Borissov kaotas riigisaladuse loa, sellega seotud lisatasud ja sai distsiplinaarkaristuse selle eest, et käis pärast 2014. aastat ilma loata puhkamas välismaal, kaasa arvatud mitu korda Eestis.[33]

Venemaa viimase aastakümne tegevus viitab sellele, et meil ei ole tegemist demokraatliku ja õigusriigi põhimõtteid järgiva riigiga, mille tegevus ei ohusta Eesti julgeolekut. 2014. aasta märtsis annekteeris Venemaa Krimmi ja ignoreeris EL-i ja USA katseid stabiliseerida olukorda Ukrainas. Vastusammuna kehtestas EL Venemaale sanktsioonid. Eesti poleks saanud ega tohtinud alustada läbirääkimisi Vene Välisministeeriumiga EL-i kohaliku piiriliikluse määruse rakendamise osas. Läbirääkimised oleksid tundunud siis ja tunduvad ka praegu sama mõttetud kui mis tahes Venemaal propageeritav EL-i poliitika, mis pole Venemaale kasulik ega järgi Vene välispoliitilist joont. Halvimal juhul oleks Venemaa lahkelt nõus kohaliku piiriliikluse korda rakendama ja kasutaks seda ühtlasi oma roheliste mehikeste Eestisse saatmiseks. 50 kilomeetri kaugusele Eesti ja Venemaa vahelisest ajutisest kontrolljoonest jäävad näiteks Narva linn, Sillamäe, Võrus asuv Kuperjanovi pataljon ning piiriäärsed kordonid ja teenistuskohad Piusas, Luhamaal, Saatses ja Värskas. Võib ju küsida, kuidas Eesti ametivõimud välistavad selle, et Schengeni viisa alusel meile reisivad Venemaa kodanikud ei ole rohelised mehikesed. Lõplikult ei saa seda välistada, küll aga on Eestis üle 15 aasta toiminud tõhus ja pidevas arengus olnud viisakooskõlastussüsteem, kus viisataotluse kooskõlastamisel osalevad selleks pädevad ametkonnad.

Võib ju vastu väita, et sama saaks teha kohalikele elanikele piiriületuslubade väljastamisel: ametkonnad uurivad taotleja tausta ja annavad vastavalt sellele kooskõlastuse. Siin aga tekib küsimus, milleks meile see täiendava ja tegelikult põhjendamata julgeolekuriski võtmine. 2000. aastatel sattus toonase Piirivalveameti infoosakonna käsutusse Venemaa Föderaalse Julgeolekuteenistuse (FSB) juhendmaterjal värbamise kohta. Materjalis olid selged juhised Venemaal elava kohaliku elanikkonna värbamiseks FSB mittekoosseisulisteks informaatoriteks. Igal kohalikul elanikul oli siis ja on ilmselgelt ka praegu ülesanne jälgida piiri läheduses toimuvat ja sellest ette kanda. Samuti on teada, et nii mitmegi Venemaal resideeruva salakaubavedaja või inimsmuugeldaja tegevusele vaatab Vene Piirivalve läbi sõrmede kas isikliku kasu ja/või Politsei- ja Piirivalveameti inim- ja tehniliste ressursside, relvastuse, reageerimiskiiruse, piirirajatiste jms kohta informatsiooni saamise eesmärgil. Samuti on teada, et Eesti julgeolekuasutused tõendasid 2019. aastal mitme Eesti põhiseaduslikku korda ohustanud isiku tegevuse. Mõned näited. Aleksandr Rudnev, mõisteti süüdi 2015 Eesti Vabariigi vastases vandenõus osalemise eest (KarS § 235[1]). FSB värbas Rudnevi 2013. Rudnev kogus teavet PPA Lõuna prefektuuri ja kaitseväe kohta. Pavel Romanov, mõisteti süüdi 2015 Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse või territoriaalse terviklikkuse vastu suunatud vägivallata tegevuse eest (KarS § 233). FSB värbas Romanovi 1994. Romanov kogus teavet õiguskaitsestruktuuride, piirivalvurite tegevuse meetodite ja taktika, kontrollpunktide ja seirekaamerate asukohtade kohta. Maksim Gruzdev, mõisteti süüdi 2016 Eesti Vabariigi vastases vandenõus osalemise eest

[33] Postimees 14.06.2019. https://www.postimees.ee/6707158/parim-variant-on-tootada-eestis-aga-elada-petseris

(KarS § 235[1]). FSB värbas Gruzdevi 2013. Ta kogus teavet uurimis- ja julgeolekuasutuste, sh KAPO töötajate kohta. Artjom Malõšev, mõisteti süüdi 2016 Eesti Vabariigi vastases vandenõus osalemise eest (KarS § 235[1]). Malõšev kogus teavet PPA Lõuna prefektuuri piirivalvetöö kohta, samuti kaitseväe ja liitlaste tehnika liikumise kohta. Alik Hutšbarov, mõisteti süüdi 2016 Eesti Vabariigi vastases vandenõus osalemise eest (KarS § 235[1]). Ta kogus teavet PPA Lõuna prefektuuri piirivalvetöö kohta. Albert Provornikov, mõisteti süüdi 2017 Eesti Vabariigi vastases vandenõus osalemise eest (KarS § 235[1]). Provornikov kogus teavet PPA Lõuna prefektuuri, kaitseväe ja Kaitsepolitseiameti kohta. Mihhail Petrov, mõisteti süüdi 2017 Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse või territoriaalse terviklikkuse vastu suunatud vägivallata tegevuse eest (KarS § 233). Ta tegi koostööd FSB-ga alates 1990. aastatest. Kogus ja edastas FSB-le teavet, sh KAPO hoonete, töötajate, sõidukite ja kaitsepolitseinikega kontakte omavate isikute kohta. Aleksei Vassiljev, mõisteti süüdi 2018 Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse või territoriaalse terviklikkuse vastu suunatud vägivallata tegevuse eest ja arvutikuriteo ettevalmistamise, ebaseadusliku juurdepääsu eest arvutisüsteemile (KarS § 233 ja § 216[1] lg 1). Dmitri Kozlov, mõisteti süüdi 2019 Eesti Vabariigi vastases vandenõus osalemise eest (KarS § 235[1]). Kozlov kogus teavet PPA Lõuna prefektuuri piirivalvetöö kohta. Vladimir Kulikov, mõisteti süüdi 2019 Eesti Vabariigi vastases vandenõus osalemise ja Eesti Vabariigi vastu suunatud luuretegevuse ja selle toetamise eest (KarS § 235[1] lg 1 ja § 234[2]).[34]

[34] Kaitsepolitsei Aastaraamat_2019_2020.pdf

KOKKUVÕTE

Praegu rakendavad ainult Norra ja Läti EL-i kohaliku piiriliikluse määruse sätteid Venemaaga. Soome, Eesti, Leedu ega Poola ei rakenda. Viimane peatas lihtsustatud piiriliikumise Venemaaga NATO tippkohtumise, Ülemaailmsete Noortepäevade ja paavsti visiidi ettekäändel 2016. aastal ega pole kohalikku piiriliiklust seni taastanud ega kavatse seda ka lähitulevikus teha. Venemaa agressiivne tegevus Ukrainas, embargo kehtestamine EL-i liikmesriikide kaupadele ja järjest arrogantsemaks muutuv käitumine piirivahejuhtumite lahendamisel ei anna mingit alust eeldada Venemaa liikumisest demokraatia ja heanaaberlike suhete poole. Lisaks kärbib Venemaa meelevaldselt tasuta väljastatavate viisade saajate nimekirju.

Kohaliku piiriliikluse määruse 1931/2006 rakendamine Eestis ei annaks oodatud tulemust, kuid tooks kaasa mitme julgeolekuriski realiseerumise. Seda eriti olukorras, kus Venemaa ei ole pelgalt kõrvaltvaataja Ryanairi lennuki Minskis maanduma sundimise ja inimröövi juhtumis. Väga eluterve on Soome lähenemine kohaliku piiriliiklusega seonduvale. Põhjalikud Soome ja Venemaa uuringud keskenduvad tegelikele sagedaste piiriületuste põhjustele, nagu turism ja piirikaubandus.[35] Sarnast uurimust pole Eestis tehtud ega kohalikku elanikkonda küsitletud selle kohta, kas näiteks kalmistul käimise või sugulaste juures viibimise järel külastatakse ka kauplusi, millised on põhilised kaubad, mida Venemaalt Eestisse tuuakse jne.

On kahtlemata kurb, et setude aastakümnetepikkused püüdlused ei ole päädinud edusammudega. Tõsiasi, et Venemaa kärbib kohalikele elanikele väljastatavate viisade arvu, on üks manipuleerimise ja võimu demonstreerimise vahendeid. Oluline on siinkohal, et Venemaa viisade väljastamine eestlastele ei sõltu mitte Eesti ametivõimude ja elanike soovist ja tahtest, vaid Venemaa poliitikast. Mis tahes sooviavaldus Eesti poolelt annaks Venemaale lisavõimaluse manipulatsioonideks.

Kahtlemata on Eesti Vabariigi piiriäärsete elanike lihtsustatud korras piiriületuse tagamiseks vaja veel palju ära teha. Paraku ei sõltu tulemused üksnes meie soovidest, sest Venemaa Föderatsiooni välispoliitilised suundumused määravad tulevased arengud. Kuigi ajaloolist tausta arvestades on kahtlemata vajadus lihtsustatud piiriliikluseks olemas, ei ole mõistlik selles suunas lähiajal liikuda.

[35] Smętkowski, M., Németh, S., & Eskelinen, H. (2017). Cross-border shopping at the EU's Eastern edge: the cases of Finnish-Russian and Polish-Ukrainian border regions. Europa Regional, 24.2016(1/2), 50–64. https://nbn-resolving.org/ urn:nbn:de:0168-ssoar-54419-5

MÕTTEPABERIS KÄSITLETAKSE PÕHJALIKULT EESTI VABARIIGI JA VENEMAA FÖDERATSIOONI PIIRI ÄÄRES ELAVATE KOHALIKE ELANIKE LIHTSUSTATUD PIIRIÜLETUSE PROBLEEMI, MILLELE POLE VAATAMATA AASTAKÜMNETEPIKKUSELE JÕUPINGUTUSELE SOOVITUD LAHENDUST LEITUD.

Kohalike elanike probleem on teadvustatud riigi eri tasanditel, aga Venemaa Föderatsiooni viimase aastakümne välispoliitilise tegevuse tõttu pole seda praegu võimalik kohaliku piiriliikluse määruse rakendamise teel lahendada.

Analüüsi koostamisel osutasid abi Vesa Blomqvist Soome Piirivalvest, Vaidas Čypas Leedu Riiklikust Piirivalveteenistusest ja Seto Kongressi Vanemate Kogu peavanem Aare Hõrn. Analüüsi koostamisel on kasutatud Kaitsepolitseiameti aastaraamatutes esitatud fakte Eesti riigi julgeoleku vastu töötanud ja tabatud Venemaa Föderatsiooni kodanike kohta.

VERBIS AUT RE

sisekaitse.ee